

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare - Federationen Svenska Musiker - Teaterförbundet/för scen och film - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkes
utövarers
Samarbets
nämnd

Stockholm den 14 oktober 2016

Norrbottnens läns landsting
Ledningsgruppen Kultur och utbildning
Att: Kristina Nilsson, kulturchef

KLYS synpunkter på Norrbottens läns landstings komplettering för 2017 av kulturplan för Norrbotten 2014-2016

KLYS har tagit del av Norrbottens läns landstings komplettering för 2017 av kulturplan för Norrbotten 2014-2016 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare och företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, konsthantverkare, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t.ex. kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet. Sedan 2011 har KLYS särskilda resurser för att mer djuplodande bevaka kultursamverkansmodellen och regional kulturpolitik.

Förutom kulturskaparnas villkor i stort bevakar KLYS bl.a. den kulturella infrastrukturen, hur konstnärlig kvalitet och förnyelse får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag. KLYS tittar även på hur regioner och kommuner arbetar med principen om armlängds avstånd mellan konsten och politiken. Särskilt angeläget för KLYS är att se till så att de yrkesverksamma kulturskaparnas erfarenheter och kompetens tillvaratas och ges utrymme i förvaltningarnas arbetsprocesser kring regionala kultur- och utvecklingsplaner runt om i landets regioner.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

KLYS kommer under 2016-2017 att kartlägga alla landets regioners samrådsarbete med professionella kulturskapare, och med avstamp i detta ta fram en manual från KLYS med rekommendationer till kulturskaparsamråden i regionerna.

2 Generella utgångspunkter

Norrbottnens komplettering för 2017 är en del av Norrbottens nu gällande kulturplan för perioden 1 januari 2014 till 31 december 2016, med begärd förlängning till 31 december 2017.

KLYS anser att Norrbottens kulturplan 2014-2016 på det stora hela jämförelsevis hör till en av de bättre vi tagit del av. Vi välkomnar att även den nu aktuella kompletteringen är välskriven och ger ett genomarbetat intryck i sin helhet med ett stort antal tydliga och konkreta insatser/satsningar som beskrivs inom ramen för respektive konstområde.

3 Begrepp och definitioner

KLYS förordar att begreppet ”professionell kulturskapare” används genomgående i regionala kulturplaner, så att det inte råder några tvivel om gränsdragningar mellan konstnärligt yrkesverksamma och amatörer. Emellertid uppfattar vi att landstinget i detta dokument gör tydlig skillnad på olika sorters kulturaktörer, både utövare och upphovspersoner, och på just amatörer och professionella. Vi ser inte ett behov av att göra en korrigerande terminologin i dokumentet, men vill uppmärksamma landstinget på vikten av att hålla sig till en konsekvent begreppsapparat när det gäller konstnärligt yrkesverksamma i länet i arbetet med kommande kulturplaneremiss nästa år.

4 Samverkan och samråd

KLYS välkomnar Norrbottens läns landstings uttalade ambitioner att utveckla och förändra arbetssätten för att förbättra samverkan och samråd generellt i länets kultursektor.

I december 2015 inrättades ett konstområdesövergripande kulturskaparråd som för första gången möttes med den regionala kulturförvaltningen. KLYS ser fram emot att följa utvecklingen av denna samrådsgrupp och vi finns till hands för råd och stöd när det gäller bl.a. att finna initierade representanter för alla konstarter i det professionella kulturlivet i länet.

I Norrbottens komplettering för 2017 lyfts inget specifikt kring samrådsarbetet mer än att man ska samråda ”med det professionella kulturlivet” (sid 2). Inför kommande kulturplan vill

vi påminna om värdet av att i ett särskilt avsnitt redogöra mer ingående för hur landstinget genomför dialogprocesser och samrådsarbete med kulturlivet.

KLYS vill dessutom påminna om mervärdet i att låta företrädare för både det fria kulturlivet och länets kulturinstitutioner ingå i samrådsgruppen ihop med kulturförvaltningens tjänstemän och konsulenter.

5 Övergripande mål

Inledningsvis noterar vi det positiva i att detta kompletteringsdokument faktiskt tar upp frågan om en kommande storregion, vilket sticker ut jämfört med andra regionala kultur- och handlingsplaner.

KLYS värdesätter att Norrbotten formulerade sex stycken tydliga övergripande mål i kulturplanen som började gälla 2014, och att man i denna komplettering presenterar konkret och detaljerat vilka insatser som ska göras kommande år. Vi vill emellertid att formuleringen av mål 4 (på sidan 4 resp. 7) ändras; "av hög kvalitet" bör ersättas av "på professionell nivå".

KLYS föreslår alltså att mål 4 (sid 4 resp. sid 7) i stället ska formuleras såhär:

Den konstnärliga utvecklingen och kvaliteten ska ha ett särskilt fokus och hela länet ska få del av kultur på professionell nivå.

6 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

6.1 Teater och dans

Även om landstinget signalerar en generellt svår ekonomisk situation för kulturområdet som helhet noterar KLYS att utvecklingen för teater och dans i Norrbottens län under kulturplaneperioden och 2017 brottas med en del särskilt tuffa utmaningar både när det gäller infrastruktur, tillgänglighet och ekonomi. Är det måhända symptomatiskt att det bara är en enda satsning i vardera område för 2017 som särskilt lyfts i dans- respektive teateravsnitten, när det för andra konstområden överlag är flera stycken?

KLYS undrar vad landstinget avser att göra i sak i praktiken under 2017 när det gäller dansnodutvecklingen i länet. Vi uppfattar skrivningen i avsnittet Ekonomi på sidan 27 som otydlig: "... arbete och omtag ... behöver ske på verksamhets- och regional nivå." Vad avses i praktiken här?

Även när det gäller att fullfölja sitt uppdrag med att få Norrbottensteatern att nå ut med produktioner i hela länet uppfattar KLYS otydlighet i nuvarande skrivningar i teateravsnittet på sidan 25. Går det möjligen att konkretisera uppdraget något i det stycket?

Det är bra att landstinget själv uppmärksammar det som KLYS regelmässigt behöver påpeka när det gäller regional kulturpolitik: att när de offentliga anslagen inte förmår hålla jämna

steg med pris- och löneökningar hotas möjligheterna att behålla den höga kvaliteten och omfattningen på verksamheterna, samtidigt som utrymmet för förnyelse och utveckling krymper.

Vi välkomnar att landstinget i kompletteringen lyfter kurser för yrkesverksamma dansare tillsammans med Dansalliansen och Danscentrum. Frågan är dock om regionala kompetensutvecklingsinsatser för teater- och musikområdet, i synnerhet för frilansare, är helt bortprioriterade till förmån för dansområdet? Vi vill här passa på att påpeka att det vore önskvärt att Norrbotten i arbetet med sin kommande kulturplan nästa år tar ett större grepp om just kompetensutvecklingsfrågor på scenkonstområdet i stort i ett längre tidsperspektiv.

På det stora hela anser vi att det trots allt är positivt att kompletteringen lyfter fram ett flertal goda satsningar på professionell dans och teater i Norrbotten, liksom kommunal och interregional samverkan på scenkonstområdet som helhet.

6.2 Musik

I det övergripande målet nr 1 (sid 4) lyfts två saker med bäring på musikområdet:

1) Behovet av en ny arrangörsmodell, med tydligt konstaterande att detta kräver stärkt finansiering. Här behöver två frågor belysas:

- Hur tänker man lösa det underskott som finns i finansieringen? I kulturplanen konstaterar man att beställda föreställningar i de mindre kommunerna har gått ner den senaste tioårsperioden. Var finns de åtgärder som ska vända trenden?
- Turnékostnaderna i Norrbottens län överstiger vida alla andra läns. Hur arbetar man konkret med den frågan och vad kom utredningen om ny arrangörsmodell fram till utöver den självklara slutsatsen att det behövs förstärkt finansiering?

2) Idén om distansundervisning för orkesterinstrument. Digitalisering på musikområdet har länge inneburit att man samlats under överskriften "Metropolitan". Vi ser det som mycket välkommet att den andra änden av teknikens möjligheter, den småskaliga, lyfts fram. Dock menar vi att man redan från början måste säkra att distansundervisningen kompletteras med regelbundna fysiska möten mellan lärare och elever. Det kommer att bli avgörande för att ett sådant projekt ska kunna bli långsiktigt framgångsrikt.

När det gäller musikavsnittet (sid 22-24) i sin helhet välkomnar KLYS det ambitiösa anslaget med många konkreta satsningar och tydligheten kring behoven av samverkan lokalt/regionalt/nationellt/internationellt utifrån Norrbottens villkor när det gäller avstånd och befolkning.

Vi värdesätter ambitionen med fungerande samverkan med andra norrlandslän med "länsöverskridande" konserter/produktioner. Nya lokaler för Norrbottensmusiken pekar på värdet av fysiska nav/institutioner för hela musiklivet. Även BD Pop-verksamheten beskrivs som ett nav.

NEO lyfts fram och värdesätts som en spetsverksamhet, vilket är positivt. Arbetet med NUS och samarbetet inom SUSO mellan tre ungdomssymfoniorkestrar är välkommet för att lyfta unga musiker i orkesterverksamhet.

Under 2017 undersöks möjligheten att stärka länets frilansande folk- och världsmusiker. Detta är utmärkt, men borde omfatta frilansande musiker i alla genrer.

KLYS är på det stora hela positivt till landstingets verksamheter på musikområdet, men vill uppmärksamma landstinget på att satsningarna riskerar att få en slagsida åt det institutionella på bekostnad av regionala insatser för och spridning av musikaliska frilansprojekt som pågår runt om i länet.

Vi ser utmaningar för landstinget när det gäller insatser för att arrangera eller turnera med konserter i de mindre orterna. Här har arrangörsföreningar i länet en viktig roll, liksom kyrkorna. Det är bra att kyrkornas roll i musiklivet lyfts i kompletteringen, då kyrkan på mindre orter ofta är den enda lokal som finns för olika gästspel.

6.3 Litteratur (sid 15)

KLYS välkomnar att Norrbotten har permanentat verksamheten för sitt regionala resurscentrum för litteratur. I ett nationellt perspektiv tycker vi att Norrbotten tydligare och seriösare än många andra regioner framhåller att litteraturen är ett viktigt konstområde att satsa särskilt på, inte enbart för instrumentella (och såklart viktiga) syften så som läsfrämjande för barn och unga, utan också som en kulturyttring i sig för olika sorters målgrupper och utövare, både vad beträffar t.ex. mentorsprogram och publika arrangemang.

Till skillnad från många andra är Norrbottens län konkret i vad man har gjort och vad man tänker göra på litteraturområdet. Landstinget uppvisar ambitionen att skapa sig både god översikt och detaljkunskap om vilka litterära utövare som finns i regionen och en vilja att våga lyfta fram enskilda aktörer som viktiga.

Flera av satsningarna är föredömliga och imponerar på pappret. Vi ser därför fram emot uppföljningar av utfallet för dem efter 2017.

En sak vi ställer oss frågande till är den vaga formuleringen under "Särskilt för 2017" som lyder: "Deltagande på litterära arenor." Även om det framgår i avsnittet i sin helhet vad som sannolikt avses borde denna punkt kanske specificeras något om vem, vilka eller vad det handlar om, och var och när.

Det bör understrykas att även litterära översättare ingår i gruppen professionella som bör omfattas av de regionalpolitiska insatserna på litteraturområdet.

KLYS vill i övrigt gärna att dokumentet kompletteras med några skrivningar som lyfter frågan om generella arbetsvillkor på litteraturområdet och vilken policy landstinget har för

ersättningar för offentliga framträdanden i regional och kommunal regi för författare, poeter och översättare.

6.4 Bild och form (sid 10-12)

KLYS finner utvecklingen på bild- och formområdet spännande i Norrbotten. Resurscentrum för konst har, tillsammans med Resurscentrum för litteratur, under 2016 etablerat sig i Luleås nya kreativa mötesplats, Bergströmska gården i Luleå.

Resurscentrum för konst kommer, tillsammans med länets konstverksamheter, arbeta med att starta ett länsövergripande Artist in residence. Vi menar att utmaningen ligger i att få kommunerna att se betydelsen av det gemensamma resurscentret för att lyckas skapa långsiktiga och hållbara strukturer (då Luleå som enda kommun har hoppat av finansieringen).

KLYS välkomnar landstingets viktiga och nödvändiga satsningar inom kultur- och folkbildningsområdet riktat till asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. Likaså ser vi mycket positivt på att Resurscentrum för Konst under hösten 2016 svarar upp genom att göra en viktig förstudie kring uppsökande verksamhet för att nå professionella nyanlända konstnärer och konsthantverkare. Vi vill uppmärksamma att ett samarbete med Konstnärernas Riksorganisation/Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare och KLYS har inletts kring projektet "Konsten att delta", som kommer att påbörjas 2017 och som innebär att jobba fram metoder för att nå nyanlända och introducera dem till det professionella kulturliv som finns.

Vi ser att landstingets beslut om att tillämpa enprocentsregeln för gestaltning i det offentliga rummet inledningsvis har resulterat i en fin satsning med verk av cirka 85 norrbottniska konstnärer i det nya sjukhushotellet Vistet. Den offentliga konsten bidrar till att skapa levande rum för mänskliga möten.

För unga konstintresserade finns Galleri Lillasyster som en samlade punkt i Galleri Systems verksamhet. Under 2017 är det viktigt att hitta en långsiktig lösning för finansiering av Lillasysters verksamhet. Vi menar också att man även bör se hur konceptet kan spridas till andra delar av länet.

Kulturplanens Mål 4 om att "den konstnärliga utvecklingen och kvaliteten ska ha ett särskilt fokus och hela länet ska få del av kultur av hög kvalitet" är bra och viktigt. Två strategiska insatser för att uppnå målet är dels tydligare satsningar på bild- och formkonstnärers ekonomiska villkor, dels möjligheter för alla kommuner i länet att satsa på offentlig konst som är kanske vårt mest tillgängliga och demokratiska kulturuttryck vi har då den finns där i vår vardag.

Vi anser att landstinget bör underlätta dels för regionens utställningsarrangörer att följa MU-avtalet och ersätta bild- och formkonstnärerna för deras arbetstid, dels för regionens kommuner att tillämpa enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnationer. Antingen landstinget/regionens konstenhet eller resurscentrum bör få det

strategiska uppdraget att stötta de mindre kommunerna i ett gemensamt utvecklings-samarbete vad gäller riktlinjer och metoder för att arbeta med konstnärliga gestaltningar.

Under rubriken Särskilt för 2017 (sid 12) föreslår KLYS följande tillägg (i kursivt nedan):

- Arbeta med organisering av länskonstverksamhet med säte i Kiruna.
- Hitta och ta tillvara den kompetens inom konstområdet som kommer till länet genom invandring.
- Fortbilda beställare såväl som konstnärer kring upphandling av konst.

- *Skapa ett resurstöd till kommunerna så att det blir lättare för dem att arbeta med konstnärliga gestaltningar.*
- *Skapa en regional utställningsfond, dit länets alla utställningsarrangörer kan söka medfinansiering för att följa MU-avtalet och betala konstnärerna för deras arbetstid.*
- *Utarbeta och genomför en finansieringsplan för nämnda utställningsfond, resurstödet för konstnärliga gestaltningar och Resurscentrum för konst.*

6.5 Film (sid 17-18)

Liksom flera av de övriga konstområdena beskrivs förutsättningarna för filmen i Norrbotten relativt utförligt i denna komplettering, men vi noterar att filmavsnittet saknar en lista med särskilda satsningar för 2017. Finns det verkligen ingen specifik insats för film i länet att lyfta 2017?

KLYS och vår medlem Oberoende Filmares Förbund (OFF) värdesätter den interregionala samverkan mellan länen i norr som görs med Filmpool Nord som nav. Vi finner det emellertid bekymmersamt att konkreta satsningar på befintliga professionella filmare i Norrbotten tycks skymmas av rigida ambitioner att öka återväxten av filmare. Avser landstinget att göra insatser för nya, unga filmare och skolprojekt på bekostnad av stöd till de professionellt verksamma?

Vi delar inte uppfattningen att det är ett självändamål för filmutvecklingen i länet att "basen av filmaktiva behöver breddas" (sid 17). En sådan hållning kan vara kontraproduktiv. Naturligtvis instämmer KLYS i det är viktigt att stimulera amatörer och unga filmare för att komma över trösklar in i branschen, men vi tror att ett mer långsiktigt regionalt stödsystem för professionell filmproduktion och de befintliga yrkesverksamma filmarna skulle gynna återväxten och över tid fungera som en stabiliserande faktor för filmen som konstform i Norrbotten och i samverkan med angränsande län.

För övrigt ställer vi oss lite frågande till hur landstinget definierar filmen i Norrbotten på sidan 17 som "dels en näring", "dels en kulturyttring" och dels "ett konstområde". KLYS menar att ett sådant sätt att uttrycka sig i uppdelningar skapar mer förvirring än tydlighet. Vi föreslår att skrivningen görs om. Film är ett konstområde som liksom många andra konstarter kan fungera som en så kallad kulturell och kreativ näring inom den regionala utvecklingen i stort. Vi välkomnar i övrigt Norrbottens uttalade medvetenhet kring filmens olika aspekter som konstform och näring, och landstingets ambition att hantera dessa.

7 Sammanfattande synpunkter

KLYS ser positivt på Norrbottens ambitioner och transparens i denna välskrivna komplettering för 2017. Det görs tydliga genomgångar av konkreta regionala kultursatsningar och hur länet samverkar på kulturområdet inom olika fält och på olika nivåer. Vi välkomnar att landstinget öppet och specifikt redogör för några av de ekonomiska och strukturella utmaningar länet brottas med här det gäller kulturområdet inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Kanske vore det på sin plats att i denna komplettering även säga något dels om hur avtal och ersättningsnivåer till professionella kulturskapare inom de olika konstområdena efterföljs och ser ut inom landstinget, dels om hur såväl den regionala kulturförvaltningen som landstingspolitiken arbetar med principen om armlängds avstånd och hur beslutsprocesser som rör det professionella kulturlivet inom både region och kommuner grundas och genomförs i praktiken.

KLYS vill slutligen tacka Norrbottens läns landsting för att vi getts tillfälle att ta del av denna komplettering för 2017 och inkomma med vårt yttrande. Vi ser fram emot en fortsatt dialog med regionen i kultur- och konstnärspolitiska frågor, och följer med stort intresse hur regionen i arbetet med kommande kulturplan utvecklar sitt samrådsarbete med de yrkesverksamma kulturskaparna och övriga kulturaktörer och samhällsnivåer i regionen.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd
Alströmergatan 12, 7 tr
112 47 Stockholm

Telefon Carl: 070-262 19 38

www.klys.se